

Sylwia Jabłońska
Anna Sołtys-Stawowa
Gnieźnieńska Szkoła Wyższa Milenium

SAMORZĄDNOŚĆ JAKO ŹRÓDŁO SAMOROZWOJU. NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI SAMORZĄDU STUDENCKIEGO GSW MILENIUM W GNIEŹNIE

**SELF-GOVERNMENT AS A SOURCE OF SELF-DEVELOPMENT.
ON THE EXAMPLE OF THE ACTIVITY OF THE STUDENT
SELF-GOVERNMENT OF GSW MILENIUM IN GNIEZNO**

Streszczenie: Niniejsza publikacja jest nie tylko analizą teoretycznych aspektów działalności samorządu studenckiego, ale też próbą poszukania odpowiedzi na pytania dotyczące znaczenia szeroko rozumianych kompetencji społecznych, kształtowanych dzięki aktywności człowieka, w odniesieniu do jego życia zawodowego oraz osobistego. Stanowi ona ponadto rozważania na temat implikacji wiedzy, działania i istnienia człowieka. Czy owo powiązanie jest zasadne i właściwie czemu ma ono służyć?

Inspiracja do podjęcia tytułowego zagadnienia zrodziła się z aktywnej postawy członków Samorządu Studenckiego Gnieźnieńskiej Szkoły Wyższej Milenium, obserwacji zmian zachodzących w ich własnym funkcjonowaniu, rozwoju kompetencji oraz płynących z nich korzyści.

Słowa kluczowe: samorozwój, samorządność, samorząd studencki, aktywność społeczna, kompetencje.

Abstract: This publication is not only an analysis of the theoretical aspects of student government activity, but also an attempt to look for answers to questions about the importance of broadly understood social competences, shaped by human activity, in relation to his professional and personal life. It also reflects the implications of the implications of knowledge, action and human existence. Is this connection legitimate and why should it serve?

The inspiration to take up the title issue arose from the active basis of the members of the Student Government of the Gniezno Higher School of the Millennium, observation of changes taking place in their own functioning, development of competences and benefits resulting from them.

Keywords: self-development, self-government, student self-government, social activity, competences.

Wstęp

Podnoszenie wykształcenia staje się współcześnie warunkiem życiowego sukcesu, przy czym nie jest ono jego gwarantem. Niezbędny dla twórczego funkcjonowania człowieka w XXI wieku jest samorozwój, a więc samodzielna realizacja własnego potencjału. Skutkiem tego zmienia się postrzeganie misji uniwersytetów i szkół wyższych, ich funkcji i wartości – mają one być przestrzenią, która aktywizuje studentów oraz zapewnia warunki do odkrywania, wzmacniania, poszerzania twórczych możliwości oraz zdobywania doświadczenia w zakresie wiedzy i umiejętności.

Szansę samorozwoju uczelnie stwarzają między innymi poprzez zaproszenie do działania w ramach samorządów studenckich jako grup osób zdolnych do samoorganizacji, realizujących potrzeby społeczności akademickich, integrujących środowiska oraz działających dla dobra wspólnego.

Twórcza samorządność ma znaczenie dla poczucia podmiotowości, budowania relacji, podejmowania wspólnych inicjatyw oraz świadomości wagi każdej osoby uczestniczącej w procesie kształcenia. Dawno już bowiem zrezygnowano z uznawania studentów jedynie jako „odbiorców” wiedzy, nie zawsze przekładającej się na życie. Zdobywanie kwalifikacji powinno być podparte takimi kompetencjami, które pozwolą na istnienie o wysokiej jakości zarówno w zakresie wykonywanego zawodu, jak i różnych obszarów życia osobistego. Podstawą kształcenia na poziomie wyższym ma być wszechstronny rozwój, w tym budowanie dojrzałości, własnego światopoglądu, spojrzenia na rzeczywistość przez pryzmat różnorodnych zależności i uwikłań, a zatem przygotowanie do egzystencji satysfakcjonującej i wartościowej z punktu widzenia osoby oraz całych społeczności.

Studiowanie jako przygotowanie do podejmowania wyzwań osobistych i zawodowych

Jedną z dróg, która sprzyja wzrostowi umysłowemu, emocjonalnemu i społecznemu, jest studiowanie. Podejmowane współcześnie przez ludzi w każdym wieku, w różnych sytuacjach zawodowych, pozwala przede wszystkim zdobywać kwalifikacje, często wymagane i określane jako szansa na lepszą przyszłość. Nie można jednak zapominać, że oczekiwania świata względem osób wykształconych kierują się w stronę człowieka potrafiącego odpowiadać na wszelkie pojawiające się na drodze życiowej wyzwania. Do najważniejszych z nich należy łączenie wielu ról społecznych, realizacja potrzeb własnych i potrzeb innych ludzi, podmiotowość egzystencjalna czy dążenie do życiowej mądrości.

Czas i wysiłek, które na studiowanie poświęcamy, postrzegamy przede wszystkim jako inwestycję w zdobycie określonych kwalifikacji. Takie wymaganie stawia

przed nami rynek pracy. Czy jednak na pewno dyplom jest gwarantem sukcesu życiowego we współczesnym świecie? Z pewnością zaświadcza on o zdobytej wiedzy, jednak samo posiadanie wiedzy na temat tego, jak pełnić rolę zawodową, okazuje się w rzeczywistości niewystarczające. Trafne wydaje się stwierdzenie Kazimierza Jaskota, że „wiedzieć” nie oznacza „umieć”, a to ostatnie nie jest równoznaczne z „chcieć”¹. Dopiero „chcieć” to pierwszy krok do działania, które idzie w parze z „być”. Bycie nie jest przecież biernym przyglądaniem się temu, co nas otacza. Jest kształtowaniem wartości, postaw, osobowości i motywacji poprzez własną aktywność, która dokonuje się w konkretnym działaniu w środowisku. Erich Fromm zdecydowanie podkreśla rolę aktywności ludzkiej jako właściwości pełni człowieczeństwa, czyli „bycia”, przeciwstawiając ją jednocześnie postawie bierności, będącej przejawem braku rozwoju². Czy jednak studiowanie zapewnia przygotowanie osób je podejmujących do pełnej realizacji tychże wyzwań?

Jak pisze Barbara Ostafińska-Molik, edukacja na poziomie wyższym jest coraz częściej sprowadzana przez współczesnego studenta do pojawiania się na Uczelni „na chwilę” – „żeby być na ćwiczeniach, odebrać zamówione materiały w pracowni kserograficznej. Pobyt na uczelni jest tylko przystankiem w jego codziennym, jakże mocno zabieganym życiu, a edukację akademicką traktuje on przedmiotowo, wyłącznie jako pewnego rodzaju zbiór desygnatów: egzamin, zaliczenie, ocena, wykład, ćwiczenia, kolokwia itd.”. Niepokoi też powszechne nastawienie młodych osób do celów i wartości, które nie zawsze są skierowane na własny wzrost, a raczej na dobra materialne, podnoszące standard życia, podczas gdy to osobowość, stany psychologiczne stanowią konstrukcję „ja idealnego”, odpowiadają za poczucie szczęścia oraz faktyczne zadowolenie z realizacji celów społecznych³. Duża część studentów kieruje się przy wyborze uczelni, kierunku i specjalności studiów nie tym, czym chcieliby się w przyszłości zajmować, jakie posiadają predyspozycje, lecz oceną trudności (łatwości...?) uzyskania dyplomu.

Zmienia się zatem etos studenta, który rzadziej niż kiedyś realizuje swoje zainteresowania naukowe wraz z innymi – nie naukowymi zainteresowaniami, zacieśnia uczelniane przyjaźnie czy angażuje się w działalność organizacji studenckich⁴. A przecież podstawowym założeniem pracy nauczycieli akademickich jest

¹ K. Jaskot, *Aktywność społeczna studentów*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, Szczecin 1978, s. 24.

² A. Olubiński, *Aktywność ludzka jako składnik osobowości produktywnej*, [w:] S. Guz, T. Sokołowska-Dzioba, A. Pielecki (red.), *Wielowymiarowość aktywności i aktywizacji*, Wydawnictwo „Comador”, Warszawa 2008, s. 15.

³ Z. Pietrasieński, *Kierowanie własnym rozwojem*, Państwowe Wydawnictwo „Iskry”, Warszawa 1977, s. 39.

⁴ B. Ostafińska-Molik, *Student – dziś i wczoraj. Refleksja o etosie*, [w:] D. Pauluk (red.), *Student na współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2010, s. 182.

wsparcie w rozwoju wszechstronnym, który dokonuje się nie tylko przez uczestnictwo w wykładach i konwersatoriach, ale też aktywne uczestnictwo w różnych obszarach życia studenckiego. Zgodnie z powszechnymi oczekiwaniami założenia kształcenia odnoszą się głównie do przygotowania do pełnienia roli zawodowej, mimo to należy pamiętać, że ostatecznie o profesjonalizmie w studiowanej dziedzinie decyduje postawa wobec tejże roli, w tym zaangażowanie, sfera moralna i społeczna. Uwydatnia się tutaj, często pomijana, wychowawcza funkcja uczelni, mająca znaczenie dla kształtowania emocji i motywacji⁵. Aby powyższe cele osiągnąć, środowisko akademickie otwiera przed studentami różnorodne możliwości wielostronnej aktywizacji, która skutkuje pożądanymi zmianami osobowościowymi⁶. Na pierwszy plan wysuwa się w tym obszarze uczenie przez działanie, które polega głównie na aranżowaniu sytuacji wymagających współdziałania oraz nieodzownych dla fachowości zachowań. Faktem jest, że „Edukacyjne kompetencje są nie tylko efektem samej edukacji, ale także i otoczenia wokół edukacji”⁷. A zatem uczelnia, całe jej otoczenie, a także środowisko lokalne mają znaczenie dla rozwijania potencjału kompetencyjnego swoich studentów.

Młodzież i osoby dorosłe studiujące są zdaniem K. Jaskota dojrzałe, a jednocześnie w trakcie „stawania się”. Studiowanie wiąże się bowiem z kształtowaniem charakteru, światopoglądu, wrażliwości, wartości⁸. „Stawanie się” zachodzi pod warunkiem podejmowania pracy nad sobą, samorozwoju, a dbałość o to jest bez wątpienia sztuką, która polega na samodzielności postępującej i przyjmującej coraz dojrzszy formę. Samodzielne kierowanie własnym rozwojem przejawia się podejmowaniem świadomych decyzji i czynności skierowanych na wzrastanie w sferze duchowej, emocjonalnej, moralnej, osobowościowej, zawodowej i społecznej. Potrzeba taka budzi się w człowieku, gdy stawiany jest przed zadaniami sprostania nowym sytuacjom, zadaniom i celom, a dodatkowo wymaga od samego siebie wysokich standardów ich wykonania. Jak pisze Zbigniew Pietrański „Praca nad sobą daje największą satysfakcję i efekty wówczas, gdy czynności rozwijające nasze mocne strony nie są czczymi ćwiczeniami szkolarskimi, działalnością »na niby« (choć wykonywaną w imię przyszłych korzyści), lecz są wplecione w tok autentycznej i nagradzanej przez otoczenie działalności”⁹.

⁵ K. Jaskot, op. cit., s. 7–18.

⁶ H. Muszyński, *Zarys teorii wychowania*, Warszawa 1976, s. 101, [w:] K. Jaskot, op. cit., s. 20.

⁷ K. Przyszczypkowski, *Edukacyjne kompetencje dorosłych*, [w:] K. Przyszczypkowski, E. Solarczyk-Ambrozik, *Zmiana społeczna a kompetencje edukacyjne dorosłych*, Wydawnictwo Miscellanea, Koszalin 1995, s. 76.

⁸ K. Jaskot, op. cit., s. 9.

⁹ Z. Pietrański, op. cit., s. 5–23.

Jedną z najsilniej pobudzających aktywność działalności odciskającej się na rozwoju własnym studentów jest uczestnictwo w samorządzie studenckim. Otwiera ono bowiem możliwość zdobywania kompetencji na poziomie rzeczywistości, a nie jedynie teoretycznej wiedzy. Biorąc pod uwagę, że współcześnie wzrasta zapotrzebowanie na kadry samodzielnie wytyczające cele, dostrzegające problemy i konsekwencje w bliskiej i odległej perspektywie, potrafiące planować, organizować i kontrolować zadania oraz jakość ich realizacji¹⁰, praca w samorządzie umożliwia zdobywanie niezbędnych doświadczeń. Umiejętności takie umożliwiają nie tylko planowanie kariery zawodowej, ale życia osobistego w zakresie obowiązków i wyzwań podejmowanych z poczuciem satysfakcji i ich sensowności. Wymagania stawiane przed przedstawicielami społeczności akademickiej w trakcie realizacji wspólnych inicjatyw stymulują przeciwieństwo sytuacji mające bezpośrednie przełożenie na faktyczne funkcjonowanie na różnorodnych polach, odkrywanie talentów, mocnych stron, wartości własnej, a nade wszystko tworzenie przestrzeni do wspólnej obecności.

Samorząd studencki jako przejaw demokratyzacji społeczności akademickiej

W powszechnym rozumieniu samorządność oznacza umiejętność podejmowania decyzji, wyznaczania przed sobą celów i realizacji zadań dla potrzeb innych osób, co ma sprzyjać rozwiązywaniu problemów oraz ulepszaniu ich funkcjonowania.

Zdaniem Juliana Radziewicza oraz Marii Migros pojęcie to odnosi się do współdziałania społecznego, a zatem decydowania o sprawach ważnych dla danej grupy i podejmowania działań razem. Istotą samorządności jest w opinii autorów „zasada współżycia samosterujących się grup społecznych”, opierająca się przede wszystkim na nieskrępowanych możliwościach organizowania się¹¹. Jest ona niezwykle ważna dla jakości istnienia grup społecznych. Zaświadcza o demokracji, a więc wspólnym decydowaniu o ich celach i kierunkach działania. Jak pisze Andrzej Murzyn, buduje śmiałość rezygnowania z zewnętrznych autorytetów na rzecz tworzenia własnych¹². Przyczynia się ona do upowszechnienia wartości decydujących o kształcie życia społecznego, wypełnionego takimi wartościami jak sprawiedliwość, równość szans edukacyjnych i życiowych, prawda, wolność, god-

¹⁰ B. Hydzik, *Rozwijanie samodzielności studentów w procesie dydaktycznym*, Państwowe Wydawnictwa Naukowe, Warszawa 1977, s. 3.

¹¹ J. Radziewicz, M. Migros, *Wychowanie. O samorządności uczniów w procesie wychowania szkolnego*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1988, s. 18, [w:] M. Łobocki, *ABC wychowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999, s. 118.

¹² A. Murzyn, *Wychowanie w duchy samorządności przygotowaniem do demokracji uczestniczącej*, [w:] B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie współdziałania*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2001, s. 65.

ność, a także samorealizacja¹³. Samorządność należy jednak analizować także pod kątem rozwoju osobistego w zakresie samodzielności, budowania relacji społecznych, komunikacji inter- oraz intrapersonalnej czy kierowania życiem z uwzględnieniem dobra innych. Toruje ona drogę do samodzielności i samoświadomości, składających się na autodyscyplinę, wynikającą jednak nie z wychowania wykorzystującego kary zewnętrzne i uległość¹⁴, a raczej samosterowności w zakresie myśli i działań. Takie jej ujęcie determinuje oczywiście trudność pomiędzy interesem jednostkowym a wspólnotowym. Możliwe jest jednak ich pogodzenie na drodze dialogu i kompromisu dotyczących potrzeb wszystkich członków społeczności akademickiej.

Zdaniem J. Radzewicza samorządność w wychowaniu jest niezwykle istotna, sprzyja bowiem:

- „Uczeniu się demokratycznych form współżycia społecznego i organizowania się na zasadzie stowarzyszenia ludzi równych wobec prawa;
- Kształtowaniu się postaw świadczących o gotowości do zachowań prospołecznych, bezinteresownych świadczeń i pracy dla innych ludzi;
- Głębszemu pojmowaniu odpowiedzialności moralnej, znaczenia prawdziwego autorytetu, prawa do odrębności przekonań, tolerancji dla innych, zdolności do empatii i rozwijania tzw. wyższych uczuć;
- Zapewnieniu poczucia godności i wolności osobistej jako osób prywatnych i jako członków grupy;
- Zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa, m.in. dzięki istnieniu mechanizmów samoobronnych grupy wobec zagrożeń z zewnątrz¹⁵.

Wymienione przez autora przymioty charakteryzują prawidłowo funkcjonującą społeczność, która jest zdolna do radzenia sobie w obliczu zarówno zagrażających jej trudności, jak i trwania we wspólnocie zadań, spraw i ideałów. Współcześnie wymaga się od każdego wykształconego człowieka „umiejętności współdziałania, wzajemnej pomocy, odpowiedzialności za zadania, za siebie i kolegów, ofiarności na rzecz zespołu, opieki starszych nad młodszymi, liczenia się z potrzebami drugich, planowania i realizacji planów, działania w zespole i przez zespół. Te postawy i umiejętności można kształtować najskuteczniej przez uczestnictwo w organizowanym przez siebie życiu społecznym¹⁶. Jednym z przejawów takiej organizacji jest możliwie najpełniejsze uaktywnienie studentów, a jedną z jej form

¹³ A. Ćwikliński, *Zmiany w polskiej edukacji w okresie globalizacji, integracji i transformacji systemowej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005, s. 81.

¹⁴ A. Kamiński, *Samorząd młodzieży jako metoda wychowawcza*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1965, s. 9.

¹⁵ J. Radzewicz, M. Migros, op. cit., s. 119.

¹⁶ A. Kamiński, op. cit., s. 33.

stanowi samorządność środowiska studenckiego, realizowana przez wybranych przedstawicieli tworzących samorząd.

Pierwsze samorzady dzieci i młodzieży tworzone były na przełomie XIX i XX wieku¹⁷. Powstawały w atmosferze wzrostu świadomości niskiej skuteczności wychowania dyrektywnego, jako jeden z eksperymentów wychowania uczestniczącego, angażującego uczestników procesu kształcenia zgodnie z ich potrzebami oraz utrwalającego pozytywne nawyki. Idea samorządności wywodzi się z funkcji pomocników powoływanych w szkołach przez nauczycieli spośród dzieci, którzy mieli za zadanie dbałość o porządek. W kolejnych epokach była ona kontynuowana przez tworzenie „republik”, „sejmików szkolnych” czy kółek uczniowskich. W średniowieczu pojawiły się pierwsze samorzady studenckie, które koncentrowały się wokół celów dydaktycznych czy zabawowych¹⁸. Wraz z upływem lat stawały się coraz bardziej profesjonalne, a zakres ich działania był coraz szerszy. Dziś, oprócz działań skierowanych na funkcjonowanie własnej grupy, podążają także w stronę wsparcia, integracji oraz animacji środowiska lokalnego, osób potrzebujących, instytucji itd. Zmieniał się wzorzec zarówno nauczyciela akademickiego, jak i studenta, z których każdy stał się ostatecznie podmiotem procesu edukacyjnego. W czasach współczesnych wspólnotę akademicką tworzą w równej mierze władze uczelni, kadra naukowo-dydaktyczna, administracyjna i studenci¹⁹. Każdy z nich stanowi ważny pierwiastek wspólnoty i od każdego zależy jej jakość, budowana przez wzajemne działania. Dzięki członkostwu w Samorządzie studenci mają wpływ na funkcjonowanie tej wspólnoty, współtworzą ją i zmieniają na lepsze, według własnych pomysłów i wizji.

Samorząd studencki w Polsce działa na podstawie Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668). Jest strukturą, w ramach której działania realizowane są przez osoby wybrane w demokratycznych wyborach. I tak jak funkcja członka samorządu jest niezwykle prestiżowa, tak towarzyszyć jej powinna zawsze pokora i świadomość, że jest to służba, a wartościowa samorządność istnieje tylko wtedy, gdy odpowiada na potrzeby całej społeczności akademickiej. Funkcjonowanie uczelni, której fundamentem jest samorządność, stanowi odpowiedź na opisywany przez Annę Brzezińską model edukacji ku demokracji. Jego celem jest organizacja kształcenia, która przygotowuje do współpracy społecznej, obywatelskiej, tworzenia systemu wartości, poszukiwań własnej roli w świecie, odkrywania misji. Według autorki cele takiej edukacji sprowadzają się

¹⁷ M. Łobocki, *ABC wychowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999, s. 124.

¹⁸ A. Kamiński, op. cit., s. 12–15.

¹⁹ D. Pauluk, *Uniwersytet w blasku ideałów i w cieniu codziennego życia. Kontekst historyczny i współczesny*, [w:] idem (red.), *Student na współczesnym uniwersytecie. Idealy i codzienność*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2010, s. 93.

do: „kształtowania poczucia przynależności, gotowości do podejmowania wyzwań ze strony społeczeństwa, poszanowania godności drugiego człowieka, akceptacji, idei pluralizmu wiedzy o społeczeństwie, do kształtowania różnych kompetencji społecznych – interpersonalnych, organizacyjnych, z zakresu zarządzania. Ważne są też kompetencje uboczne, ukryte, zasilające zasoby jednostki – kształtowanie adekwatnego poczucia własnej wartości, poczucia kompetencji, odpowiedzialności, kompetencje poznawcze, umiejętności i sprawności praktyczne, życiowe”²⁰.

Cytowany już wcześniej A. Murzyn pisze, że „Zbiorowość nie zmusza osoby do wolności i odpowiedzialności, zbiorowość przyzwyczaja osobę do lenistwa. Tylko społeczność jest źródłem autentycznego życia społecznego”²¹. Istotnym zatem przesłaniem dla członków samorządu jest właśnie tworzenie realnej wspólnoty, a jednym z ważniejszych zadań budowanie spójności społeczności akademickiej. Samorząd jest tym, co scala, pozwala poczuć bycie w grupie osób realizujących te same cele i mających podobne oczekiwania. Aktywność podejmowana w jego ramach ma budować relacje z ludźmi i światem. Akcje charytatywne, działania podejmowane na rzecz środowiska lokalnego, organizacja czasu wolnego, eventów, spotkań akademickich, animowanie działań pozostałych członków społeczności posiadają duże znaczenie dla kształtowania własnych cech, osobowości, kompetencji i wartości, które z kolei przekładają się na działalność aktualną, ale też realizację zadań życiowych w przyszłości. To samowychowanie, obierające za główny kierunek świadomą pracę nad sobą²². Samorząd jest także metodą wychowawczą, gdyż jego zadaniem jest aktywizacja jak największej liczby studentów tak, by zarażać ich postawą skierowaną na działalność prospołeczną. W opinii Aleksandra Kamińskiego „staje się on zasadą regulującą układ stosunków między kierownictwem uczelni a młodzieżą, przez: rzeczywisty podział kompetencji i obowiązków; autentyczną współodpowiedzialność i współkierownictwo młodzieży; załatwianie przez młodzież jej spraw własnych – z własnej inicjatywy, własnymi sposobami, w nastawieniu na własne cele”. Samorząd jest z całą pewnością „organizmem pozytywnym wychowawczo”, pod warunkiem, że jego działacze i opiekunowie czują się odpowiedzialni za codzienność akademicką oraz jej wartości. Według tego autora samorząd kształtuje następujące postawy: społeczno-altruistyczną, stawiającą dobro i interesy społeczne ponad własnymi, indywidualnymi; współ-

²⁰ A. Brzezińska, *Model edukacji do obywatelskiej współpracy: interwencja edukacyjna wspomagająca społeczność lokalną*, [w:] R. Cichocki (red.), *Podmiotowość społeczności lokalnych*, Poznań 1996, s. 211, [w:] E. Solarczyk-Ambrozik, *Kształcenie ustawiczne w perspektywie globalnej i lokalnej. Między wymogami rynku a indywidualnymi strategiami edukacyjnymi*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań 2004, s. 120.

²¹ A. Murzyn, op. cit., s. 69.

²² A.G. Kowalew, A.G. Bodalev, *Psychologija i pedagogika samowospitanija*, Leningrad 1958, s. 50, [w:] S. Pacek, *Samowychowanie studentów. Warunki i efekty*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1977, s. 44.

działania i współpracy; służebności i ofiarności na rzecz współdziałania, odpowiedzialności za siebie samego, innych oraz za wspólne sprawy; zaangażowania przeciw złu, sprawiedliwości oraz braterstwa, umiejętności planowania, realizacji i kontroli wykonania zadań, opieki nad młodszymi, wrażliwości, liczenia się z potrzebami innych, ale też własnej wolności i odrębności²³. Przymioty te uwzględniają wsparcie najsłabszych ogniw społeczności, wykorzystanie ku temu mocnych stron ogniw silnych (lecz nie dla egoistycznych interesów), akceptację istniejących między nimi różnic i niezależności.

Istotnym współcześnie wyzwaniem pojawiającym się przed instytucjami oświatowymi jest tworzenie środowiska nowej jakości. Nowa jakość środowiska edukacyjnego polega przede wszystkim na gwarancji takich warunków, które umożliwią każdemu jej uczestnikowi optymalny rozwój. Ma ona pozytywnie przekładać się na coraz lepsze, wartościowe i dające satysfakcję życie zawodowe i osobiste. Zaangażowanie, wartości, podejmowane cele i postawa prospołeczna nie są jednak możliwe do osiągnięcia nawet w najlepiej zorganizowanym procesie kształcenia, a tylko poprzez zdobywanie odpowiednich doświadczeń.

Twórczy sposób funkcjonowania samorządu studenckiego jest dobrym przykładem na budowanie podmiotowości – ważności każdej osoby należącej do społeczności akademickiej. Panujące w jego ramach relacje polegają bowiem na partnerstwie, niezależnie od pełnionej funkcji i dokonań. Działanie w kierunku realizacji wspólnych celów i zadań implikuje bowiem sporą ilość wspólnie spędzanego czasu, równorzędność pomysłów i utrzymywanie nieograniczonych kontaktów²⁴. Podmiotowość ujawnia się także w samowychowaniu i wychowywaniu siebie nawzajem i w zasadzie to jest – jak pisze Julian Radziewicz – istotą i sensem samorządu. Należy pamiętać, że w działalności samorządu istotne są relacje pomiędzy wszystkimi członkami społeczności akademickiej. Jego członkowie pełnią ważne funkcje, lecz „właściwym samorządem jesteśmy my wszyscy”²⁵. Podkreślanie równości każdej osoby jest podstawą bycia indywidualnego i wspólnego, stymulatorem działania i tworzenia świata.

Wiedzieć – działać – być, czyli kompetencje społeczne członków Samorządu GSW Milenium

Kompetencje powszechnie rozumiane są jako zbiór określonych umiejętności potrzebnych do pełnienia wielości ról, które każdy człowiek odgrywa w swo-

²³ A. Kamiński, op. cit., s. 94–154.

²⁴ K. Jaskot, op. cit., s. 5–10.

²⁵ J. Radziewicz, *Równi wśród równych*, Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”, Warszawa 1985, s. 5–10.

im życiu. Ich rozwój i doskonalenie ma ogromne znaczenie dla całokształtu jego funkcjonowania, określają bowiem także styl zachowania oraz zaangażowania w daną sytuację. Są one kształtowane przede wszystkim poprzez działanie. W jaki zatem sposób rozwijają je członkowie samorządu studenckiego Gnieźnieńskiej Szkoły Wyższej Milenium?

Spośród różnorodnych inicjatyw, które podjęliśmy, na szczególną uwagę zasługują:

- aktywny udział: w Jury Studenckim podczas 11. Offeliady w Miejskim Ośrodku Kultury w Gnieźnie; w VII Zjeździe Forum Uczelni Niepublicznych w Kielcach; w spotkaniach świąteczno-noworocznych organizowanych przez środowisko lokalne; w rajdach rowerowych; we wspieraniu zbiórki w ramach akcji Szlachetna Paczka; w charytatywnej akcji dla dzieci i młodzieży na Ukrainie pod tytułem „Podaruj mi trochę słońca”; w świątecznej akcji „Podaruj batonik”; w konferencjach, seminariach i warsztatach;
- organizacja: corocznej wigilii studenckiej, ogniska integracyjnego, Klubu Badmintona „Lotni Milenium” oraz cyklicznych spotkań w jego ramach dla studentów, pracowników uczelni oraz mieszkańców Gniezna;
- współorganizacja: imprez studenckich, kursów pierwszej pomocy przedmedycznej oraz kursów na kierowników wycieczek szkolnych i kierowników obozów wędrownych.

W zasadzie każda podejmowana aktywność wymagała poświęcenia sporej ilości czasu na zaplanowanie, organizację oraz realizację działań. Metodą, którą wykorzystujemy w pierwszym etapie jest zazwyczaj „burza mózgów”, polegająca na zbieraniu pomysłów, a następnie wyborze najlepszego z nich. W planowaniu oraz organizowaniu działań bierzemy udział wszyscy, dzieląc się poszczególnymi zadaniami w różnym stopniu, w zależności od dyspozycji. Po realizacji dokonujemy wspólnej weryfikacji celów, zainteresowania nimi oraz ich atrakcyjności, co ukierunkowuje naszą aktywność podczas kolejnych inicjatyw. Po zakończeniu roku akademickiego przygotowujemy indywidualną i grupową samoocenę, która stanowi ewaluację postaw, skuteczności i wzmacnia przekonanie o własnej wartości oraz motywację do dalszego działania.

Każda z podjętych aktywności pozwala nam kształtować wiele kompetencji, z których za najważniejsze uznajemy następujące:

- **Zarządzanie sobą** – czyli jak sprawnie osiągnąć konkretny cel przy jak najbardziej efektywnym wykorzystaniu własnego czasu? Z pewnością jest to kompilacja kilku czynników. Każde przedsięwzięcie, wydarzenie, działalność ludzka mają zazwyczaj konkretne osadzenie w przestrzeni czasowej. Takie myślenie pozwala, a raczej wymusza, sprawną organizację, dokonanie podziału pracy, obowiązków itp. Generuje również potrzebę selekcji spraw najważniejszych i mniej ważnych, skupienia się na tym, co

- chcemy osiągnąć. Pomocne może być zweryfikowanie i ustalenie celów długoterminowych (czas realizacji 1–2 miesiące) oraz krótkoterminowych (na „tu i teraz”) – drugie są małymi cegiełkami, niezbędnymi w zbudowaniu pierwszych. Podział ten jest znaczący również dla motywacji – czynnika absolutnie niezbędnego przy wytyczaniu celów i organizacji pracy.
- **Wybór** – to kwestia analizy i wskazania priorytetów w naszym działaniu. Od wyboru zależy kierunek drogi, jaką obieramy, ale także zasygnalizowanie spraw, którym nie chcemy poświęcać uwagi i wkładać energii w ich realizację. Następnym wyborem jest planowanie naszej aktywności i działań.
 - **Motywacja i emocje** – jako główne determinanty naszych zachowań. Silne zmotywowanie człowieka pozwala skupić się na działaniu i robić sukcesywne kroki do przodu. Motywacja i związane z nią emocje mają zatem strategiczne znaczenie w życiu zawodowym, jak również osobistym człowieka. Rośnie ona wprost proporcjonalnie do efektywności pracy, powodując sukces finalny w realizacji celów.
 - **Samodyscyplina** – kontrola nad samym sobą, wytrwałość i upór w dążeniu do celu. To niełatwa praca nad wyrobieniem w sobie nawyku powtarzania pewnych czynności. Oczywiście pozostaje ona w bliskim związku z motywacją, stając się siłą napędową. Niezbędna jest również świadomość ważności tego, co robimy. Poczucie, że zależy nam na osiągnięciu konkretnego celu, daje siłę do jego realizacji. Jest ona wręcz wymogiem do pracy. Bardzo często przewyżczamy swoją skłonność do chodzenia na skróty i wybierania tego, co łatwiejsze i szybsze. Słynny miliarder z branży naftowej H.L. Hunt, zapytany o przepis na sukces, odparł: „Sukces wymaga jedynie trzech rzeczy. Po pierwsze, trzeba się zastanowić, co dokładnie chce się robić w życiu. Po drugie, ustalić cenę, jaką należy za to zapłacić. Po trzecie i najważniejsze, postanowić, że się ją zapłaci”²⁶. To trafne spostrzeżenie wiąże się z dużą świadomością na temat siebie i własnych dróg rozwoju, jak również z dużą gotowością do ich przemierzania. Samodyscyplinę pojmujemy przede wszystkim jako pracę nad samym sobą. Jest to praca niezwykle trudna, stanowi jednak fundament i nadaje rytm całej naszej działalności życiowej.
 - **Własny kodeks moralny i etyczny** – konieczność wielostronnych kontaktów międzyludzkich generuje posiadanie umiejętności współzycia i współdziałania z innymi. To z kolei objęte jest zawsze normami moralnymi, prawnymi czy obyczajowymi. Mają one dominujące znaczenie w życiu każdego z nas, ale także są gwarantem zgody i harmonii w relacjach międzyludzkich.

²⁶ B. Tracy, *Nie tłumacz się, działaj!*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2011, s. 28.

- **Nawiązywanie kontaktu i budowanie relacji** – jako niezwykle cenna cecha w pracy zespołowej – umiejętność nawiązywania kontaktu z innymi ludźmi, ma niebagatelne znaczenie zwłaszcza w pracy zespołowej. Pracując na rzecz całej społeczności akademickiej oraz wspólnego sukcesu pamiętamy zawsze o dobrych relacjach. Oznacza to konieczność zbudowania jej już na samym początku pracy, jeszcze przed realizacją zadań. Wzajemne poznanie, zaufanie są punktami wyjściowymi i fundamentami w osiągnięciu wytyczonych przez zespół celów.
- **Efektywna komunikacja** – kompetencje komunikacyjne to umiejętność porozumiewania się, którego efektywność zależy od spełnienia wielu warunków. Jest to zdolność do prowadzenia takiej rozmowy, której skutkiem będzie osiągnięcie zamierzonego celu, postawa i zachowanie człowieka, wyrażająca siebie, swoje myśli i wartości, przy jednoczesnej akceptacji zdania drugiego człowieka. Wiąże się to oczywiście z chęcią porozumienia i współdziałania, czyli potrzebą dialogu otwartego na zrozumienie komunikatu rozmówcy. Kompetencje komunikacyjne są składową niezbędną dla pracy w grupie i nie tylko. Dają możliwość realizowania wszelkich ról społecznych. Warto dodać, że ta umiejętność winna być cały czas doskonała, gdyż praca nad własnym rozwojem jest niekończącym się procesem. Kształtowanie tej umiejętności wymaga treningu w prezentowaniu swojego zdania przy równoczesnej otwartości na punkt widzenia i opinię ludzi, z którymi pracujemy.

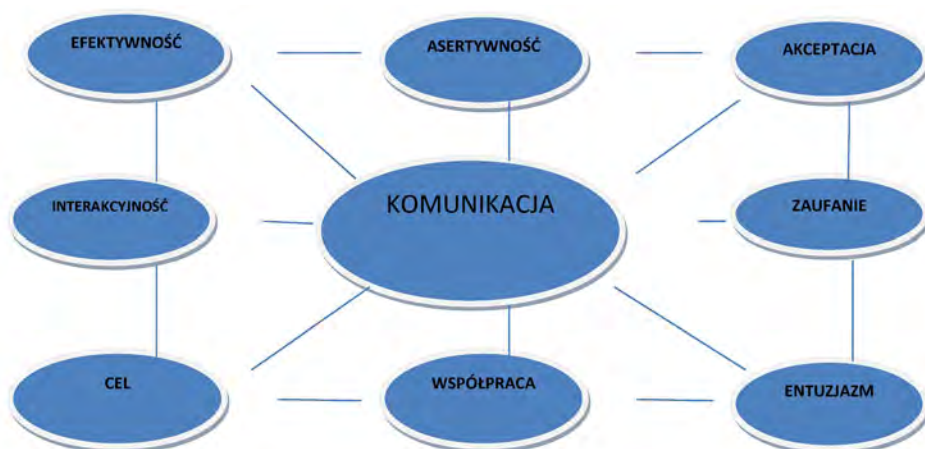
Warto podkreślić doniosłość znaczenia aktywnego słuchania – to słuchanie czynne, takie, które powoduje faktyczne zrozumienie przekazu odbiorcy, aby nie tylko słuchać, ale także słyszeć. Oczywiście, aby słuchacz był aktywny, musi posiadać wiedzę na temat otwartego komunikowania się oraz świadomość celów swoich i innych ludzi. Nieocenione wydają się być takie cechy jak: cierpliwość, entuzjazm, obiektywizm, autentyczność, szczerłość itp. Oczywiście nie bez znaczenia jest również rola gestów, mimiki, mowy ciała, czyli komunikacja niewerbalna. Musi ona być kompatybilna z całością przekazu, aby komunikat, który wysyłamy, był nie tylko czytelny, ale również autentyczny.

Praca w zespole generuje wielość doświadczeń i refleksji na temat tego, co jest najważniejsze w dobrym komunikowaniu się. W naszej ocenie znaczenie mają:

- poznanie siebie samego, własnych możliwości i ograniczeń, analiza zasobów swoich oraz innych członków Samorządu;
- uwaga skierowana na drugiego człowieka, nie tylko na jego spostrzeżenia, ale także na całość kształtu jego osoby;
- wymiana doświadczeń i uczenie się od innych – ludzie jako inspiracja do własnego samorozwoju;

- odczytywanie ukrytych przekazów pojawiających się pytań;
- nieuleganie pokusie chęci bycia znawcą i specjalistą w każdej dziedzinie;
- stosowanie komunikatów jasnych i zrozumiałych dla odbiorcy;
- unikanie krytyki innych poglądów, pomysłów i działań – we wszystkim można odszukać coś dobrego i wartościowego, co z pewnością zwiększa motywację i rozbudza chęć do dalszej pracy;
- słuchanie i słyszenie, branie pod uwagę, że czasem cisza znaczy więcej niż wypowiedziane słowa;
- szacunek i tolerancja wobec otrzymanego komunikatu.

Najistotniejsze aspekty naszej komunikacji, które nieustannie kształtujemy i które przyczyniają się do realizacji zadań, prezentujemy na rysunku 1.

Rysunek 1. Najważniejsze aspekty komunikacji

Źródło: opracowanie własne.

- **Zarządzanie zespołem.** Co sprawia, że ludzie są dobrymi liderami? W jaki sposób motywują innych do działania? Czy jest w ogóle jakiś skuteczny sposób? Jakież narzędzia ku temu? A może to kwestia osobowości lidera? Takich pytań moglibyśmy mnożyć. Naszym zdaniem nie ma jednej recepty na idealnego przywódcę, ale ważna wydaje się być taka jego postawa, która powoduje, że inni mogą wzrastać, rozwijać swój potencjał i wzmacniać swoje poczucie koherencji. To właśnie lider rozbudza chęć do działania u innych poprzez umiejętne wykorzystanie zasobów członków zespołu, czyli wydobywa z każdego to, co najlepsze. Trafne odczytywanie mocnych stron członków Samorządu umożliwia koordynowanie pracy zespołu tak, by wszystkie one mogły być wykorzystane oraz by każdemu towarzyszyło poczucie sprawstwa, co czyni ludzi mocniejszymi i chętnymi do podejmo-

wania wyzwań. Współpraca z takim liderem zapewnia szansę rozwoju na miarę potrzeb i możliwości, ponieważ wyzwala siłę i pokazuje, że w każdym tkwi potencjał. Dobrego lidera powinny cechować charyzma i entuzjazm. Jest to warunek niezbędny w powodzeniu pracy zespołowej. Oczywiście te cechy należy rozwijać najpierw w sobie, po to, aby stały się motywacją dla innych. Zarządzający, aby zachęcić innych do działania, musi posiadać zapał i wiarę w to, co chce osiągnąć ze swoim zespołem, a zaangażowanie i odwaga powinny być jego podstawowymi cechami. Ważne jest tutaj wewnętrzne przekonanie o słuszności i sensie własnych działań, gdyż tylko taka postawa zachęca innych do współpracy. Dodatkowo lidera charakteryzować powinna umiejętność słuchania, interakcyjności, refleksyjności oraz wyciągania wniosków z tego, co się dzieje wokół.

W ocenie członków Samorządu Studenckiego Gnieźnieńskiej Szkoły Wyższej Milenium wyszczególnione powyżej kompetencje są niezbędne do efektywnej współpracy zespołowej, profesjonalnego urzeczywistniania roli zawodowej i powodzenia w budowaniu wspólnoty akademickiej. To „narzędzia”, które pozwalają pracować z ludźmi i wspólnie dążyć do osiągnięcia wyznaczonego celu. Odnoszą się one w sposób bezpośredni do doświadczeń zebranych w trakcie funkcjonowania Samorządu oraz realizacji wielu inicjatyw kulturalno-społeczno-naukowych. Doświadczenia te towarzyszą nam jako fundamenty w dalszych rozważaniach nad samodoskonaleniem się oraz szukaniem nowych dróg samorozwoju. Zmienność świata, tradycji, obyczajów, sądów i zachowań społecznych stawia przed nami wymagania organizowania społeczności akademickiej jako jedności, pomimo uwidaczniającej się często odmienności myśli i potrzeb. Za cel główny obieramy sobie znalezienie wspólnych perspektyw funkcjonowania oraz zainteresowań, które staną się obszarami rozwoju intelektualnego, społecznego i emocjonalnego każdego członka Uczelni. Członkostwo w Samorządzie pozwala nam wszechstronnie rozwijać osobowość, największą jednak wartością jest Drugi Człowiek. To w nim przeglądamy się niczym w lustrze. To inni ludzie często dostrzegają w nas rzeczy, których my sami nie widzimy. Potrafią wydobyć z nas to, co najlepsze i ukazać nam nasze własne zasoby. Z tego względu kierujemy się zasadą, że osiągnięcie sukcesów zawodowych czy osobistych wynika przede wszystkim z aktywności podejmowanej dla i z wszystkimi osobami tworzącymi społeczność akademicką.

Podsumowanie

Działalność Samorządu Studenckiego stanowi ważną sferę rozwoju nie tylko jej członków, ale też całej społeczności akademickiej: studentów, władz uczelni, nauczycieli akademickich i pracowników administracyjnych. Dzięki niej budowane jest poczucie wspólnoty, która wydaje się być niezbędna, by realizować cele uczelni, czy lokalne.

Uczelnia ponosi odpowiedzialność społeczną za rozwój studentów nie tylko zawodowy, ale przede wszystkim ogólny, uwzględniający budowę hierarchii wartości i świadomej biografii, osobowości oraz postawy prospołecznej. Nie powinna być więc obojętna na ich sprawy i wartości, oferując warunki do ich urzeczywistnienia²⁷. Twórczy rozwój w dużym stopniu zależy przecież od kierowania zasobami i optymalizacji nauki, ale też zdobywania doświadczeń.

Jak stwierdza Aleksander Kamiński: „Nie o błahą sprawę chodzi. Życie społeczno-organizacyjne studentów zawsze stanowiło wzorzec dla młodzieży szkół średnich oraz prognozę społeczno-organizacyjnego życia młodej inteligencji”²⁸. Aktywność jest wyznacznikiem funkcjonowania środowisk, grup ludzkich, które mając w swoich szeregach animatorów, potrafią pracować dla dobra wspólnego. W istocie więc osoby działające w samorządach stanowią siły społeczne. Samorządność należy analizować jako pole rozwoju osobistego w zakresie samodzielności, budowania własnych relacji społecznych czy kierowania życiem z uwzględnieniem dobra innych. Jednak jest ona niezwykle istotna także pod kątem funkcjonowania środowiska i zaspokajania jego potrzeb – im więcej twórczych jednostek, tym bardziej twórcza społeczność.

Niezwykle trafne okazują się dzisiaj słowa Andrzeja Murzyna, który samorządność realizowaną przez członków danej zbiorowości nazywa „aktem odwagi”, solidarności jako podstawy prawdziwej wspólnoty (...). Wspólnoty, która zamiast szukać oparcia w „zewnątrznych autorytetach”, odczuwa potrzebę działania, i samowychowywania²⁹. Z pewnością w czasach anonimowości, braku czasu i niechęci do poświęcenia się dla drugiego człowieka, aktywność społeczna stanowi odwagę. Dzisiaj ważne jest, abyśmy zawsze tę odwagę społeczną w sobie mieli. Żeby aktywność przełożyła się na samorealizację i poczucie, że warto budować wspólnotę krok po kroku. By pozwoliła tworzyć środowisko przyjazne wszechstronnemu rozwojowi wszystkich członków społeczności, a ostatecznie przełożyła się na ich powodzenie egzystencjalne.

BIBLIOGRAFIA

Brzezińska A., *Model edukacji do obywatelskiej współpracy: interwencja edukacyjna wspomagająca społeczność lokalną*, [w:] R. Cichoński (red.), *Podmiotowość społeczności lokalnych*, Poznań 1996 [w:] E. Solarczyk-Ambrozik, *Kształcenie ustawiczne w perspektywie globalnej i lokalnej. Między wymogami rynku a indywidualnymi strategiami edukacyjnymi*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań 2004.

Ćwikliński A., *Zmiany w polskiej edukacji w okresie globalizacji, integracji i transformacji systemowej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005.

²⁷ A. Kamiński, op. cit., s. 95.

²⁸ Ibidem, s. 102.

²⁹ A. Murzyn, op. cit., s. 65.

- Hydzik B., *Rozwijanie samodzielności studentów w procesie dydaktycznym*, Państwowe Wydawnictwa Naukowe, Warszawa 1977.
- Jaskot K., *Aktywność społeczna studentów*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, Szczecin 1978.
- Kamiński A., *Samorząd młodzieży jako metoda wychowawcza*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1965.
- Kowalew A.G., Bodalew A.G., *Psychologija i pedagogika samowospitanija*, Leningrad 1958, [w:] S. Pacek, *Samowychowanie studentów. Warunki i efekty*, wyd. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1977.
- Łobocki M., *ABC wychowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999.
- Murzyn A., *Wychowanie w duchy samorządności przygotowaniem do demokracji uczestniczącej*, [w:] B. Dymara (red.), *Dziecko w świecie współdziałania*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2001.
- Muszyński H., *Zarys teorii wychowania*, Warszawa 1976, [w:] K. Jaskot, *Aktywność społeczna studentów*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, Szczecin 1978.
- Olubiński A., *Aktywność ludzka jako składnik osobowości produktywnej*, [w:] S. Guz, T. Sokołowska-Dzioba, A. Pielecki (red.), *Wielowymiarowość aktywności i aktywizacji*, Wydawnictwo „Comador”, Warszawa 2008.
- Ostafińska-Molik B., *Student – dziś i wczoraj. Refleksja o etosie*, [w:] D. Pauluk (red.), *Student na współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2010.
- Pauluk D., *Uniwersytet w blasku ideałów i w cieniu codziennego życia. Kontekst historyczny i współczesny*, [w:] D. Pauluk (red.), *Student na współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2010.
- Pietrasieński Z., *Kierowanie własnym rozwojem*, Państwowe Wydawnictwo „Iskry”, Warszawa 1977.
- Radzewicz J., Migros M., *Wychowanie. O samorządności uczniów w procesie wychowania szkolnego*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1988, [w:] M. Łobocki, *ABC wychowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999.
- Radzewicz J., *Równi wśród równych*, Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”, Warszawa 1985.
- Solarczyk-Ambrozik E., *Ewolucja celów i zadań oświaty dorosłych*, [w:] K. Przyszczykowski, E. Solarczyk-Ambrozik, *Zmiana społeczna a kompetencje edukacyjne dorosłych*, Wydawnictwo Miscellanea, Koszalin 1995.
- Tracy B., *Nie tłumacz się, działaj!*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2011.